

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 14 lipca 2016 r.

Pozycja 442

POSTANOWIENIE z dnia 6 lipca 2016 r. Sygn. akt Ts 47/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący i sprawozdawca
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej W.P. w sprawie zgodności:

art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, ze zm.)
z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 32 ust. 2 w zw. z art. 69 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 lutego 2016 r. (data nadania) W.P. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez opiekuna prawnego G.Sz. (dalej: opiekun prawny), zakwestionowała zgodność art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2015.748, ze zm.; dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS) z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 32 ust. 2 w zw. z art. 69 Konstytucji w zakresie, w jakim przepis ten uzależnia uprawnienie osoby całkowicie niezdolnej do pracy oraz samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnej do pracy do uzyskania renty rodzinnej, od tego, czy powstanie niezdolności nastąpiło w okresach wskazanych w art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Skargę konstytucyjną wniesiono na tle następującego stanu faktycznego. Skarżąca ze względu na stan zdrowia psychicznego jest osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie. Z tego tytułu była ona uprawniona do pobierania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz dodatku pielęgnacyjnego. Po osiągnięciu przez nią w 2007 r. wieku emerytalnego organ rentowy przyznał jej emeryturę.

Skarżąca 19 kwietnia 2013 r. złożyła wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej po zmarłym w 2012 r. ojcu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. Inspektorat w O. decyzją z kwietnia 2013 r. odmówił przyznania jej renty rodzinnej. Powołując się na art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stwierdził, że skoro całkowita

niezdolność do pracy powstała u niej przed 1978 r., a zatem po upływie okresów wskazanych w tym przepisie, skarżąca nie spełniła warunków przyznania jej tego świadczenia.

Skarżąca odwołała się od powyższej decyzji. Sąd Okręgowy w O. (dalej: Sąd Okręgowy w O.) wyrokiem z października 2014 r. oddalił jej odwołanie. Sąd ustalił, że skarżąca urodziła się w 1947 r., zatem w 1972 r. ukończyła 25 lat, a w 1967 r. podjęła zatrudnienie. Kierując się opinią biegłej, przyjął, że początek niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji skarżącej przypada na 1978 r., zatem nie powstała ona w czasie określonym w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. do ukończenia przez nią 16 lat albo ukończenia przez nią nauki w szkole, nie później niż do osiągnięcia 25 lat.

Skarżąca złożyła od powyższego wyroku apelację, którą Sąd Apelacyjny w B. (dalej: Sąd Apelacyjny w B.) oddalił wyrokiem z sierpnia 2015 r., uzasadniając to tym, że skarżąca nie spełniała warunków przyznania jej renty rodzinnej. Wyrok ten został doręczony opiekunowi prawnemu skarżącej 3 września 2015 r.

Opiekun prawny wystąpił w imieniu skarżącej 27 października 2015 r. do Sądu Okręgowego w O. (dalej: Sąd Okręgowy w O.) z wnioskiem o przyznanie jej pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej.

Sąd Rejonowy w O. (dalej: Sąd Rejonowy w O.) postanowieniem z grudnia 2015 r. ustanowił dla skarżącej pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej.

Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w O. pismem ze stycznia 2016 r. wyznaczył dla niej tego pełnomocnika. Pismo to zostało doręczone pełnomocnikowi 25 stycznia 2016 r.

W przekonaniu skarżącej zaskarżony art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 32 ust. 2 w zw. z art. 69 Konstytucji. Zgodnie art. 68 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej: do ukończenia 16 lat (pkt 1); do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia (pkt 2); bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2 (pkt 3). W ocenie skarżącej uzależnienie prawa do renty rodzinnej dziecka niezdolnego do pracy od tego, czy niezdolność ta powstała we wskazanych okresach, narusza zasadę równego traktowania (art. 32 Konstytucji), zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji) oraz zasadę pomocy państwa osobom niepełnosprawnym (art. 69 Konstytucji).

Skarżąca utrzymuje, że uprawnieni do renty rodzinnej członkowie rodziny charakteryzują się wspólną cechą relewantną, jaką – w jej ocenie – jest nabycie prawa do renty z chwilą śmierci członka rodziny. Dlatego też wszyscy oni powinni być, jak twierdzi, traktowani w podobny sposób. Tymczasem na gruncie zaskarżonej regulacji w jej poczuciu dochodzi do nieusprawiedliwionego zróżnicowania w tym zakresie. Ustawodawca uzależnia bowiem w niej, jak wskazuje, przyznanie świadczenia dziecku całkowicie niezdolnemu do pracy i samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnemu do pracy od powstania niezdolności w okresach wskazanych w art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Skarżąca podkreśla przy tym, że wiek 16, a najpóźniej 25 lat to za wcześnie na ujawnienie się tej istotnej w jej sprawie okoliczności, ponieważ dopiero usamodzielnienie się umożliwia ocenę stanu swojego zdrowia i podjęcie działań w celu uzyskania właściwej diagnozy. Jednocześnie podnosi ona, że ustawodawca przewidział późniejsze stwierdzenie niezdolności do pracy w przypadku małżonka zmarłego. Mając to na uwadze, skarżąca kwestionuje ze względu na naruszenie zasady równości konstytucyjność art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2016 r. pełnomocnik skarżącej został wezwany do: wskazania, która konstytucyjna wolność lub które konstytucyj-

ne prawo skarżącej wyrażone w art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 32 ust. 2 w zw. z art. 69 Konstytucji zostało naruszone oraz w jaki sposób; udokumentowanie daty doręczenia wyroku Sądu Apelacyjnego w B. z sierpnia 2015 r.; udokumentowanie daty przekazania wniosku skarżącej o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej do Sądu Rejonowego w O.; doręczenie odpisu oraz 5 kopii dokumentu poświadczającego uprawnienie opiekuna prawnego do występowania w sprawach skarżącej; doręczenie odpisów i 5 kopii wyroków, decyzji lub innych rozstrzygnięć potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej w sprawie, w związku z którą została wniesiona skarga konstytucyjna; doręczenie 3 kopii skargi konstytucyjnej z załącznikami.

Skarżąca ustosunkowała się do powyższego zarządzenia pismem wniesionym do Trybunału 25 maja 2016 r. (data nadania). Określiła, że w jej ocenie zakwestionowany przepis narusza zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji), zasadę równości społecznej (art. 32 ust. 1 Konstytucji), zasadę niedyskryminacji (art. 32 ust. 2 Konstytucji) przez odmienne, nierówne, dyskryminacyjne potraktowanie osoby całkowicie niepełnosprawnej wyrażające się w uzależnieniu przyznania jej renty od daty powstania niepełnosprawności, a także zasadę pomocy osobom niepełnosprawnym (art. 69 Konstytucji) przez brak zapewnienia pomocy osobie niepełnosprawnej, w tym brak zabezpieczenia jej egzystencji.

Ponadto skarżąca udokumentowała datę doręczenia wyroku Sądu Apelacyjnego w B. z sierpnia 2015 r., przedłożyła dokumenty poświadczające uprawnienie opiekuna prawnego do działania w jej sprawie, odpisy oraz kopie decyzji i orzeczeń potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej, a także 3 kopie skargi konstytucyjnej z załącznikami.

Z przesłanych dokumentów wynika, że wniosek opiekuna skarżącej z 27 października 2015 r. złożony do Sądu Okręgowego w O. sąd ten przesłał 30 października 2015 r. do Sądu Apelacyjnego w B. Postanowieniem z listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w B. przekazał wniosek do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O.

Sąd Rejonowy w O. pismem z listopada 2015 r. zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w B. z prośbą o reasumpcję postanowienia z listopada 2015 r., podnosząc, że wnioskodawczyni mieszka na terenie właściwości Sądu Rejonowego w O.

Sąd Apelacyjny w B. postanowieniem z listopada 2015 r. zmienił postanowienie z listopada 2015 r. w ten sposób, że wniosek o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O. Postanowienie w tej sprawie zostało wysłane 24 listopada 2015 r., a doręczone 26 listopada 2015 r.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw, którego merytoryczne rozpoznanie zostało uwarunkowane spełnieniem szeregu przesłanek wynikających bezpośrednio z art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanych w przepisach ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK).

2.1. Jednym z warunków wniesienia skargi konstytucyjnej jest w świetle art. 64 ustawy o TK złożenie skargi po wyczerpaniu przez skarżącego drogi prawnej, w terminie trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Zgodnie zaś z art. 66 ust. 1 ustawy o TK w zakresie sporządzenia i wniesienia skargi oraz reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem istnieje obowiązek zastępstwa skarżącego przez adwokata lub radcę prawnego. W razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej skarżący może złożyć do sądu rejonowego swojego miejsca zamieszkania wnioski o ustanowienie dla niego adwokata lub radcy prawnego z urzędu, na podstawie przepisów o postępowaniu cywilnym. Złożenie wniosku, o któ-

rym mowa w art. 66 ust. 3 ustawy o TK, wstrzymuje bieg terminu do wniesienia skargi. Wznowienie biegu tego terminu następuje pierwszego dnia po dniu doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go na pełnomocnika skarżącego.

2.2. Trybunał przypomina, że na bieg terminu określonego w art. 64 ustawy o TK nie mają wpływu inne okoliczności niż wystąpienie do sądu o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu, w tym takie okoliczności, jak zwrócenie się do organów samorządu adwokackiego czy radcowskiego o udzielenie pomocy prawnej lub – jak to było w sprawie skarżącej – złożenie wniosku o pomoc prawną do sądu niewłaściwego (zob. postanowienie TK z 31 marca 2011 r., sprawa Ts 121/10, OTK ZU nr 5/B/2011, poz. 362).

2.3. Przenosząc te ustalenia na grunt rozpoznawanej skargi, Trybunał stwierdza, że wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z sierpnia 2015 r., wskazany jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, został doręczony opiekunowi prawnemu skarżącej 3 września 2015 r. Od 4 września 2015 r. biegł trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej.

2.4. Z ustaleń poczynionych przez Trybunał wynika, że wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej opiekun prawny skarżącej złożył do Sądu Okręgowego w O. 27 października 2015 r. Sąd Okręgowy w O. pismem z 30 października 2015 r. przesłał pismo opiekuna prawnego do Sądu Apelacyjnego w B. Sąd Apelacyjny w B. postanowieniem z 5 listopada 2015 r. przekazał wniosek do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O., który pismem z 13 listopada 2015 r. zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w B. o ewentualną reasumpcję postanowienia z 5 listopada 2015 r., wskazując, że nie jest sądem miejscowo właściwym. Postanowieniem z 24 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny zmienił postanowienie z 5 listopada 2015 r. i wniosek o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej dla skarżącej przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O. Postanowienie zostało nadane 24 listopada 2015 r. i wpłynęło do Sądu Rejonowego w O. 26 listopada 2015 r. W myśl art. 66 ust. 4 zdanie pierwsze w zw. z art. 66 ust. 3 ustawy o TK wstrzymanie biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej nastąpiło zatem 25 listopada 2015 r., tj. pierwszego dnia po dniu nadania wniosku do właściwego sądu rejonowego.

2.5. Sąd Rejonowy w O. postanowieniem z grudnia 2015 r. ustanowił dla skarżącej pełnomocnika z urzędu. Pismem ze stycznia 2016 r. Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w O. wyznaczył dla niej pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej. Pełnomocnik wskazał, że otrzymał to pismo 25 stycznia 2016 r. Oznacza to, że termin do wniesienia skargi biegł od 26 stycznia 2016 r. Skarga konstytucyjna została zaś wniesiona do Trybunału 29 lutego 2016 r. (data nadania).

2.6. W związku z powyższym Trybunał przypomina, że termin złożenia skargi w przypadku jego zawieszenia jest liczony w dniach, tak jakby od początku był oznaczony w dniach, i wynosi 90 dni (zob. art. 74 ustawy o TK w zw. z art. 165 § 1 ustawy z dnia 17 października 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego – Dz.U.2014.101, ze zm. w zw. z art. 111 i art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – Dz.U.2016.380, ze zm.). Przy jego ustaleniu nie uwzględnia się dnia doręczenia skarżącemu ostatecznego orzeczenia. Na gruncie rozpoznawanej sprawy oznacza to, że bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej rozpoczął się 4 września 2015 r. i uległ zawieszeniu 25 listopada 2015 r. (trwał zatem 82 dni). Wznowienie biegu terminu nastąpiło 26 stycznia 2016 r., kiedy to do jego

upływu pozostało 8 dni. Termin złożenia analizowanej skargi konstytucyjnej upłynął w związku z tym 2 lutego 2016 r. Tymczasem skarga została wniesiona 29 lutego 2016 r., a więc z przekroczeniem terminu wskazanego w art. 64 ustawy o TK.

2.7. Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że złożenie skargi konstytucyjnej z naruszeniem ustawowego trzymiesięcznego terminu jest samodzielną podstawą odmowy nadania jej dalszego biegu.

3. Trybunał postanawia odnieść się także do pozostałych braków formalnych skargi, których stwierdzenie uniemożliwia merytoryczną kontrolę badanej skargi.

3.1. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, zakwestionować zgodność z Konstytucją przepisów ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo obowiązkach określonych w Konstytucji. Zgodnie z art. 65 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK obowiązkiem skarżącego jest wskazanie, która konstytucyjna wolność lub które konstytucyjne prawo skarżącego i w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone. Przy czym należy zaznaczyć, że w świetle art. 50 ust. 1 i 2 ustawy o TK Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia (obejmującym przedmiot oraz wzorzec kontroli) oznaczonym we wniosku, pytaniu prawnym lub skardze konstytucyjnej. Konsekwencją regulacji jest niedopuszczalność zastąpienia w tym względzie skarżącego przez działający niejako z własnej inicjatywy Trybunał.

3.2. Trybunał stwierdza, że skarżąca nie określiła – mimo wezwania do uzupełnienia tego braku formalnego skargi – naruszonej wolności konstytucyjnej lub prawa konstytucyjnego przez zaskarżony art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Do spełnienia wymogu przewidzianego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, doprecyzowanego w art. 65 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK nie wystarczy bowiem, by przywołała ona naruszony w jej ocenie przepis ustawy zasadniczej – niezbędne jest również, aby przepis ten wyrażał przysługujące jej prawo podmiotowe. Samo sformułowanie zarzutu naruszenia przez art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS art. 2, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 69 Konstytucji nie czyni zadość temu wymogowi, co implikuje konieczność odmowy nadania skardze dalszego biegu.

3.3. Trybunał przypomina w związku z tym, że art. 2 ustawy zasadniczej wyznacza jedynie standard kreowania przez ustawodawcę wolności i praw, nie wprowadzając jednocześnie konkretnej wolności czy konkretnego prawa (zob. np. wyroki TK z 30 maja 2007 r., sprawa SK 68/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53 oraz 10 lipca 2007 r., sprawa SK 50/06, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 75). Podkreśla, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału Konstytucyjnego wynikające z art. 2 Konstytucji zasady mogą w postępowaniu skargowym stanowić jedynie pomocnicze wzorce kontroli, uwzględniane w nim pod warunkiem jednoczesnego wskazania wraz z nimi innej naruszonej normy konstytucyjnej statuującej konkretną wolność lub prawo (zob. wyrok TK z 26 kwietnia 2005 r., sprawa SK 36/03, OTK ZU nr 4/A/2005, poz. 40). Zarzut niezgodności z tymi zasadami mógłby być zatem rozpatrywany wyłącznie w ramach oceny sposobu naruszenia konstytucyjnych wolności i praw (zob. postanowienie TK z 26 czerwca 2002 r., sprawa SK 1/02, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 53 oraz wyrok TK z 13 stycznia 2004 r., sprawa SK 10/03, OTK ZU nr 1/A/2004, poz. 2). W niniejszej sprawie skarżąca, przywołując w skardze art. 2 Konstytucji, powołała się m.in. na zasadę demokratycznego państwa prawnego oraz zasadę sprawiedliwości społecznej, jednocześnie nie precyzując, z jaką wolnością lub prawem łączyłaby naruszenie zasad wywie-

dzionych z tego artykułu ustawy zasadniczej. Tak sformułowane zarzuty nie mogą być zaś przedmiotem rozpoznania w procedurze inicjowanej wniesieniem skargi konstytucyjnej.

3.4. Podobnie w odniesieniu do art. 32 Konstytucji Trybunał konsekwentnie uznawał, że oba ustępy tego przepisu mogą zostać oznaczone wzorce kontroli przepisów zakwestionowanych w postępowaniu skargowym jedynie jako pozostające w związku z innymi postanowieniami ustawy zasadniczej gwarantującymi konstytucyjne wolności i prawa. Jak stwierdził bowiem w sprawie SK 10/01, prawo do równego traktowania ma „charakter niejako prawa drugiego stopnia (»metaprawa«), tzn. przysługuje ono w związku z konkretnymi normami prawnymi lub innymi działaniami organów władzy publicznej, a nie w oderwaniu od nich – niejako »samoistnie«. Jeżeli te normy lub działania nie mają odniesienia do konkretnych, określonych w Konstytucji wolności i praw, prawo do równego traktowania nie ma w pełni charakteru prawa konstytucyjnego, a to sprawia, że nie może ono być chronione za pomocą skargi konstytucyjnej” (postanowienie TK z 24 października 2001 r., sprawa SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225). Jak art. 2 Konstytucji, tak art. 32 Konstytucji może więc być wskazany jako podstawa kontroli w postępowaniu skargowym tylko wówczas, gdy zostanie odniesiony do treści innych norm konstytucyjnych chroniących poszczególne wolności i prawa naruszone przez regulację kwestionowaną w skardze konstytucyjnej (zob. np. postanowienia TK z 13 marca 2002 r., sprawa Ts 108/01, OTK ZU nr 2/B/2002, poz. 138 oraz 15 października 2012 r., sprawa Ts 179/12, OTK ZU nr 3/B/2013, poz. 267 i cytowane tam orzecznictwo). Skarżąca powołała art. 32 ust. 1 Konstytucji jako samodzielny wzorzec kontroli. Natomiast art. 32 ust. 2 Konstytucji w *petitum* powiązała ona z art. 69 Konstytucji. Jednakże z uzasadnienia skargi konstytucyjnej wniesionej w niniejszej sprawie, jak i z pisma przesłanego w celu usunięcia jej braków formalnych wynika, że skarżąca art. 32 ust. 2 Konstytucji uczyniła także samodzielnym wzorcem kontroli, nie wiążąc zasady niedyskryminacji z zasadą pomocy osobom niepełnosprawnym. Ustalenie powyższych okoliczności przesądza o uznaniu skargi za niespełniającą wymogu określenia naruszonej konstytucyjnej wolności lub naruszonego konstytucyjnego prawa.

3.5. Trybunał zwraca ponadto uwagę, że źródłem wolności i praw obywatelskich nie jest również wskazany jako naruszony przez zakwestionowany przepis art. 69 Konstytucji, w myśl którego osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. Artykuł ten nie wyraża publicznego prawa podmiotowego, a jedynie wyznacza jedną z zasad polityki państwa. Istota tego przywołanego w analizowanej skardze wzorca kontroli sprowadza się do stwierdzenia obowiązku leżącego po stronie władzy publicznej, związanego z koniecznością ustawowego uregulowania kwestii pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy i komunikacji społecznej udzielonej osobom niepełnosprawnym (zob. wyrok TK z 6 października 2015 r., sprawa SK 19/04, OTK ZU nr 9/A/2015, poz. 141). Tym samym, „jakkolwiek można wskazać beneficjenta powyższego obowiązku władz publicznych (...), to z art. 69 nie da się wyprowadzić roszczeń przysługujących jednostce, nie można też zarzutu jego naruszenia uczynić wyłączną podstawą skargi konstytucyjnej” (zob. L. Garlicki, komentarz do art. 69 Konstytucji, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Warszawa 2003, s. 1-2 i przywołane tam orzecznictwo). W niniejszej sprawie skarżąca, odwołując się do art. 69 Konstytucji, nie wskazała swych praw w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

3.6. Biorąc powyższe pod rozwagę, Trybunał stwierdza, że żaden z uczynionych podstawą badanej skargi wzorców kontroli nie statuuje prawa podmiotowego, którego ochrony skarżąca mogłaby dochodzić w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej.

tucyjnej. Ten dostrzeżony brak formalny przesądza o niedopuszczalności przekazania niniejszej skargi do merytorycznej kontroli.

5. W tym stanie rzeczy należało odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.